

УДК 327.5:379.85

Гарькавий В.О.¹

Гресь-Євреїнова С.В.²

¹ студ. гр. МТЕ-119м НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ В ТУРИЗМІ

Сфера туризму, впливає на такі ключові сектори як транспорт і зв'язок, торгівлю, будівництво, сільське господарство, виробництво споживчих товарів, освіта, культура, та багато іншого, є каталізатором соціально-економічного розвитку країн. Майже у 40% країн туризм – головне джерело надходжень в іноземній валюті. За показником частки туризму у ВВП станом на 2019 рік Україна знаходиться на 95-м місці у світі. Прямий внесок туризму до ВВП країни у 2019 році склав близько 39,6 млрд грн. (1,5% ВВП). Отже туризм - недооцінений актив України.

У той же час, розглядаючи такий вид підприємницької діяльності, як туристичний бізнес, варто відмітити, що він є одним з самих ризикованих видів підприємницької діяльності у сфері надання послуг. Ризик у туристичній діяльності варто розглядати як вірогідність настання втрат або збитків внаслідок неправильної реалізації прийнятих управлінських рішень, нездійснення певних заходів під впливом різноманітних передбачених, але невідворотніх, або непередбачуваних факторів, або якщо при прийнятті цих рішень були допущені помилки або прорахунки.

Ризики, які існують у сфері туризму, можна розділити на дві категорії. У першому випадку ризикє турист, який купує туристичні послуги, у другому ризикє саме туристичне підприємство. У свою чергу ризику в туризмі можна поділити на внутрішні, якими турпідприємство може керувати та впливати на них, та зовнішні, на які складно або навіть неможливо впливати підприємству.

Складність класифікації ризиків у сфері туризму зумовлена їхньою різноманітністю. Із ризиком підприємницькі структури зіштовхуються завжди під час розв'язання як поточних, так і довгострокових завдань. Існують визначені різновиди ризиків, під впливом яких підпадають усі без винятку підприємницькі організації, але поряд із загальними є специфічні різновиди ризику, властиві тільки певним різновидам діяльності: наприклад, туристичні ризики відрізняються від ризиків у наданні готельних послуг, а останні, у свою чергу, відрізняються від ризиків у виробничому підприємстві. Чисті ризики означають можливість отримання негативного та нульового результатів. До цих ризиків належать природні, екологічні,

політичні, транспортні та частина комерційних ризиків – майнові, виробничі, торгові (залежно від причин виникнення).

Чисті ризики означають можливість отримання негативного та нульового результатів. До цих ризиків належать природні, екологічні, політичні, транспортні та частина комерційних ризиків – майнові, виробничі, торгові (залежно від причин виникнення). До природних ризиків належать ризики, які пов'язані з проявом стихійних сил природи: пожежі, урагану, землетрусу та інші. Природно-кліматичні ризики суттєво впливають на туристичну діяльність, оскільки можливість здійснення туристичної подорожі безпосередньо залежить від природно-кліматичних умов у країнах світу.

У туристичному бізнесі відбувається накладення ризиків один на одного, їх тимчасове і просторове розосередження. Структурування факторів ризику є обов'язковим етапом управління туристичним ризиком. Для туристичних підприємств набагато важливіше знати про ті обставини, які стимулюють виникнення ризику, ніж мати справу із вже реалізованим фактором ризику. Аналіз інформації з розвитку українського та світового туризму дозволяє систематизувати фактори ризику туристичних підприємств шляхом об'єднання їх в 4 групи: соціально-політичні, макроекономічні, науково-технічні та природні фактори. Вказані чинники доповнюються внутрішніми загрозами, які впливають на стійкість функціонування туристичних підприємств. Ці загрози охоплюють усі сторони економічної та комерційної діяльності туристичних підприємств і проявляються в процесі основних виробничо-технологічних процесів підприємств туристично-рекреаційного комплексу, у фінансово-інвестиційної та управлінської діяльності, при взаємодіях з туристами та економічними контрагентами.

Характерною рисою туристичного бізнесу є те, що в структурі ціни кінцевого туристичного продукту, що купується туристом, найбільшу частку (більше 80%) займають витрати з придбання прав на послуги сторонніх організацій, насамперед транспортних підприємств і засобів розміщення. Це означає, що вся діяльність туристичного підприємства з моменту формування туру до його продажу пронизана договірними відносинами. Отже, для туристичних підприємств існують високі ризики невиконання або неналежного виконання умов господарських договорів. Існують приклади анулювання турів через неврегульованість питань стосовно чартерних рейсів з авіаперевізником. Зустрічаються випадки незадовільного обслуговування туристів внаслідок проблем, що раптово виникли, з оператором приймаючої сторони. В даному випадку має місце банальна недобросовісність організаторів туризму. Що стосується кінцевих споживачів (туристів), то ризики, найчастіше, проявляються через раптову, часто безпідставну відмову, туриста оплатити раніше заброньований тур. Неможливість оплати

спричинена, як правило, відсутністю необхідної суми або прийняттям рішення туристом про використання призначених для оплати коштів на інші цілі. Туристичне підприємство у таких випадках застосовує процедури анулювання і встановлює штрафні санкції, які дозволяють частково компенсувати отримані збитки. Однак, багаторазовість таких відмов негативно впливає на характер організаційно-фінансової діяльності. Вони можуть спричинити розбалансованість грошових потоків і ускладнення взаємовідносин з туроператором.

Отже особливістю підприємницького ризику в туризмі є його мультиплікативність. Вона залежить від взаємопов'язаності інших сфер, що тісно співпрацюють з туристичною індустрією та посилюють позитивний ефект від туризму завдяки дії механізму мультиплікатора. Проте, зворотній бік мультиплікатора полягає в тому, що кожна галузь має свою специфіку ризику і тому вносить свій додатковий внесок у загальний рівень туристичного ризику. Наприклад, транспортні підприємства ініціюють ризики аварійності туристичних перевезень, колективні засоби розміщення – сервісні ризики обслуговування, підприємства індустрії розваг – вірогідність спричинення шкоди життю і здоров'ю при експлуатації технічних пристроїв. При цьому на всі підприємства туристично-рекреаційного комплексу здійснюють вплив ризики, які з деякою долею умовності можна визначити як універсальні, тобто що діють на будь-який господарюючий суб'єкт незалежно від його галузевої приналежності і організаційно-правової форми. Йдеться про фінансових, інвестиційних, кадрових, інфляційних і інших ризиках.